

Erfgoedteambijeenkomst 28 oktober 2021:
*Diversiteit en inclusiviteit in gemeentelijk
erfgoedbeleid.* Presentatie door Dineke Stam

imhp

intercultural
museum & heritage
projects

www.imhp.eu. dinekestam@cultuurencoco.nl

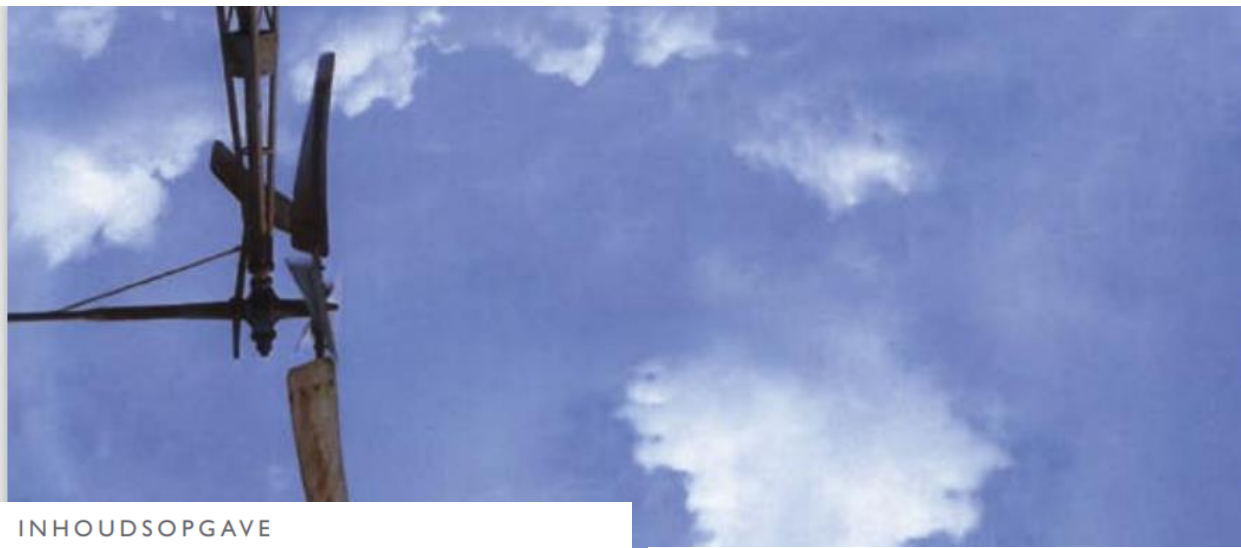

Cultuur & Co

Aandachtspunten

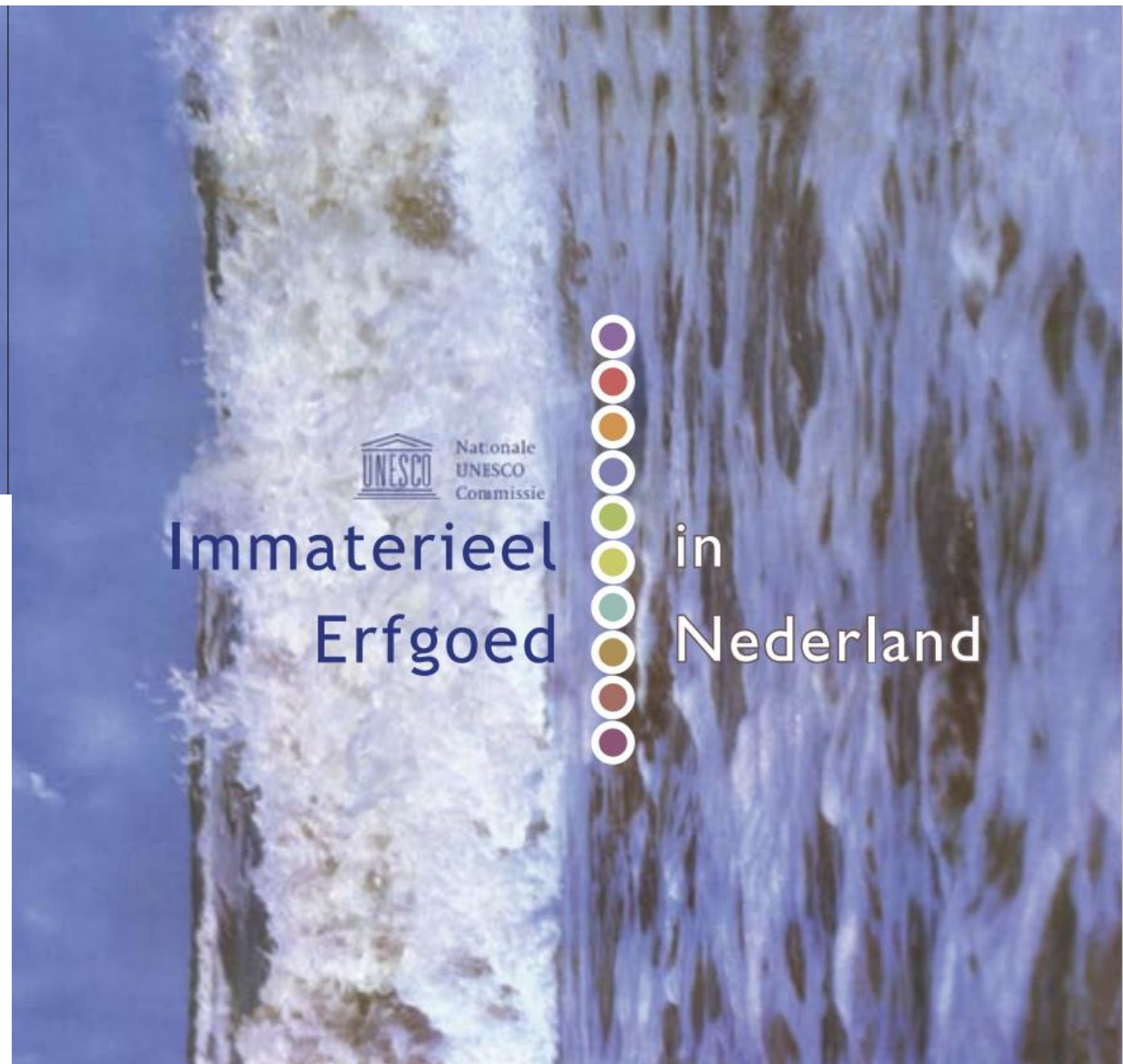
1. Koppel materieel aan immaterieel erfgoed. UNESCO Convention.
2. Nodig nazaten van tot slaaf gemaakten uit. Maak gemengde teams, mensen met uiteenlopende achtergronden en identificaties. Betrokkenheid is het kernwoord.
3. Wees bewust van verschil in macht en positie: De erfenis van slavernij is vaak trauma aan de kant van de nazaten van tot slaaf gemaakten en welvaart aan de kant van de slavenhouders. Langdurig zwijgen over pijn en schuld – schaamte aan beide kanten. Veel Europese welvaart hangt samen met koloniaal verleden.
4. Inclusie gaat ook over toegang voor mensen die zich bewegen met een rolstoel, lezen met braille of gebarentaal en *offline* leven.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord door Lieteke van Vucht Tijssen	1
Inleiding door Dineke Stam	9
Zingende viswijven en cool boys De Korentraditie in Nederland	17
Gewoon gezellig! Samen aan de koffie	23
'Moeders spekkoeke was spectaculair' De dynamiek van de Indische keuken	33

41	In de boezem van de polder Overlegcultuur in Nederland
49	Temmen of verheerlijken Landschap en natuurbeleving
57	Het gevoel van haring en hutspot Leidens ontzet
63	Onwennig terugblikken De slavernij herdenken
71	'Sa bin ik, sa bin ik wurden' Iepenloftspul: theater in de openlucht

Nationale
UNESCO
Commissie

Immaterieel Erfgoed in Nederland

<https://ich.unesco.org/en/convention>

<https://unesco.public.lu/content/dam/unesco/sdg/wheel-chart-of-sustainability-and-intangible-cultural-heritage-en.pdf>

Wheel Chart of Sustainable Development and ICH

Startbijeenkomst Slot Zuylen en Slavernij,
tentoonstelling tot 5 December 2021

You cannot forget how much they took from us and how they transfigured our very bodies into sugar, tobacco, cotton, and gold.

Ta Nehisi Coates, Between the world and me

- Sporen van Slavernij, Mapping Slavery: cultureel erfgoed opnieuw belichten inclusief koloniale slavernij en de gevolgen: racisme en wit privilege
- Belichaamde geschiedenis van anti-zwart racisme als spoor van koloniaal slavernijverleden.
- Erfgoed is dynamisch en komt tot stand in maatschappelijke machtsverhoudingen. Constructie die overtuigend 'echt' moet zijn.
- Dekolonisatie is noodzakelijk – zie voor toolkit van UvA www.decolonizationtoolkit.nl (in ontwikkeling)

Mapping Slavery | op de kaart zetten

- Erfenissen van slavernij zichtbaar maar verborgen.
- Verborgen in het volle zicht, RCE opzet voor pilot Ineke Mok en Dineke Stam
[Handreiking 'Onderzoek naar sporen van slavernij en het koloniale verleden in de collectieregistratie' | Publicatie | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- Koloniale amnesia in het collectieve bewustzijn. Is aan het veranderen.

- Doel Mapping Slavery: cultureel erfgoed opnieuw beschouwen, inclusief de koloniale slavernij en de gevolgen daarvan: wit privilege en racisme.

Auteursteam

“Als ik langs de grachten loop zeg ik wel eens: Ik ben ook een beetje eigenaar van dit pand, want mijn voorouders hebben er hard voor gewerkt. Onbetaalde arbeid.”
Marian Markelo, Winti priesteres

[https://](https://www.mappingslavery.nl)

Landelijke gids 2019

Dienke Hondius,
Nancy Jouwe,
Dineke Stam,
Jennifer Tosch

www.mappingslavery.nl

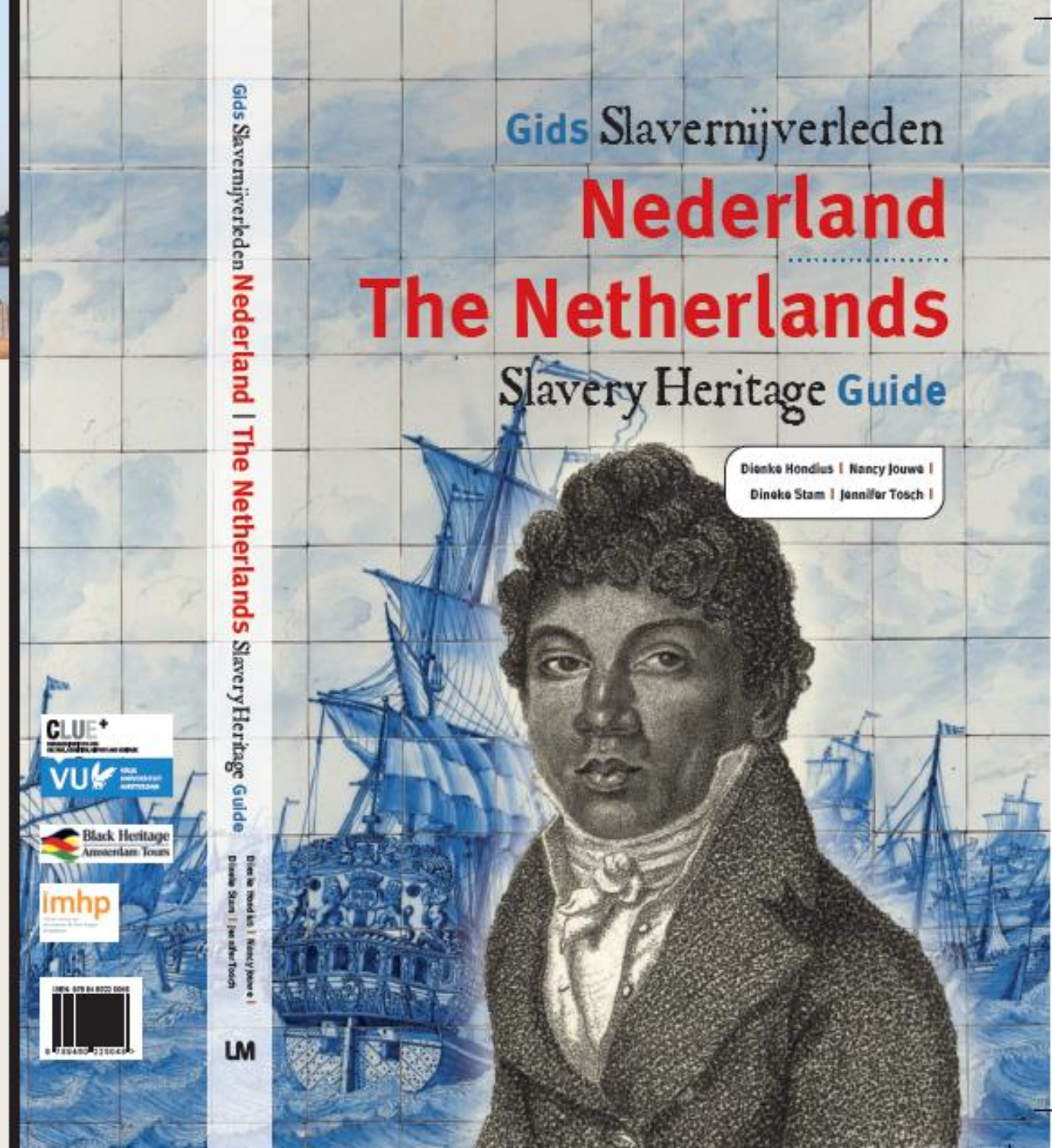
De Gouden Eeuw is prominent aanwezig in het collectieve geheugen van Nederland. Deze gids laat de keerzijde zien van deze periode: honderd plaatsen verspreid over alle provincies zijn verbonden met het slavernijverleden, niet alleen steden als Amsterdam en Middelburg. In Sassenheim, een gemeente die niet zo snel met slavernij wordt geassocieerd, hebben nazaten van tot slaaf gemaakten en slavenhouders hun koloniale herkomst hervonden. In zeventiende-eeuws Vlissingen was de lokale economie voor ruim een derde gebaseerd op activiteiten die verband hielden met de slavenhandel en slavernij.

Ook persoonlijke geschiedenissen treft u aan in deze gids, zoals die van Wange van Ball, die in Delft woonde en in slavernij was geboren in Nederlands-Indië. Zijn afbeelding staat op de omslag. Het wereldwijde netwerk van de VOC, de WIC en de Middelburgse Commercie Compagnie was nationaal van eminent belang. Deze gids toont de sporen van slavernij in steden en op het platteland; u zult verrast zijn en meer willen weten over wat u tegenkomt.

The collective memory of the Netherlands has long focused on the glory of the Golden Age. This guide reveals a different perspective on that era: a hundred locations connected with the legacy of enslavement in all of the Dutch provinces, not only in cities like Amsterdam and Middelburg. In Sassenheim, not a place that is often associated with slavery, descendants of the enslaved and slave-owners have rediscovered their colonial roots. In 17th-century Vlissingen more than a third of the local economy was based on activities connected with the slave trade and slavery. You will also find personal stories in this book, such as that of Wange, who was born into enslavement in Bali in the Dutch East Indies and lived in Delft. You can see his picture on the front cover. The network of the VOC, the WIC and the Middelburg Commercial Company had a national and global footprint. Use this guide to explore the cities and countryside; you'll be surprised and intrigued by what you'll find.

mappingslavery.nl

LM PUBLISHERS

Gids Slavernijverleden Nederland | The Netherlands Slavery Heritage Guide

Gids Slavernijverleden

Nederland

The Netherlands

Slavery Heritage Guide

Dienke Hondius | Nancy Jouwe |
Dineke Stam | Jennifer Tosch |

Dienke Hondius | Nancy Jouwe |
Dineke Stam | Jennifer Tosch

LM

Amsterdam

Den Haag

Delft

Enkhuizen

Friesland

Haarlem

Hoorn

Gelderland

Groningen Stad

Groningen Provincie

Mapping Slavery

Home

Kaarten

Beeld

Kennis & Educatie ▾

Community ▾

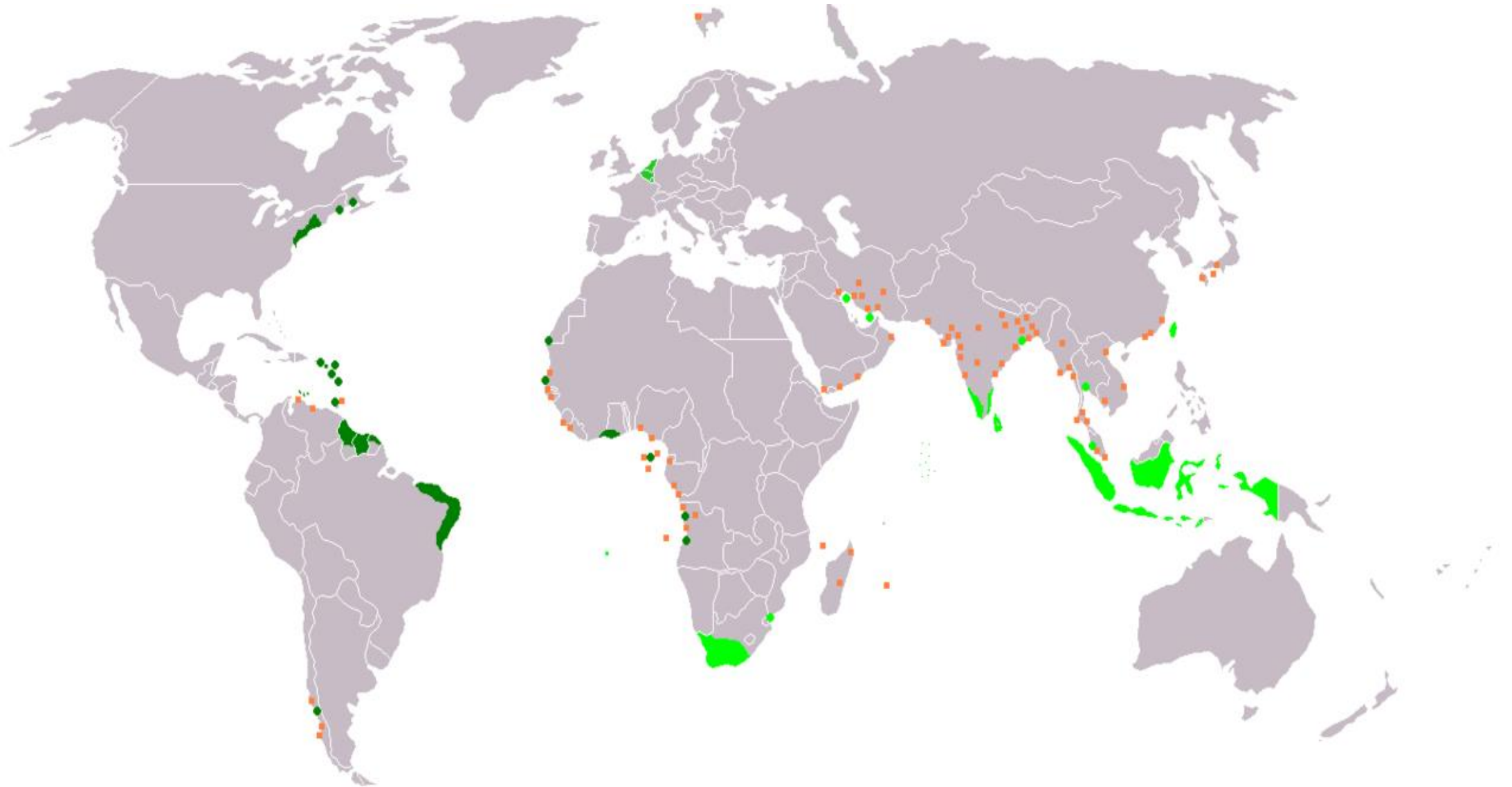
Haarlem Textielrijkdom. Plantagebezit. Pop met Haarlems bontje van Plantage Clifford Kocqshoven

Johanna Canter Camerling en
Gaspar van Breugel

collectie Tropenmuseum } NMWC

Het Nederlandse koloniale rijk

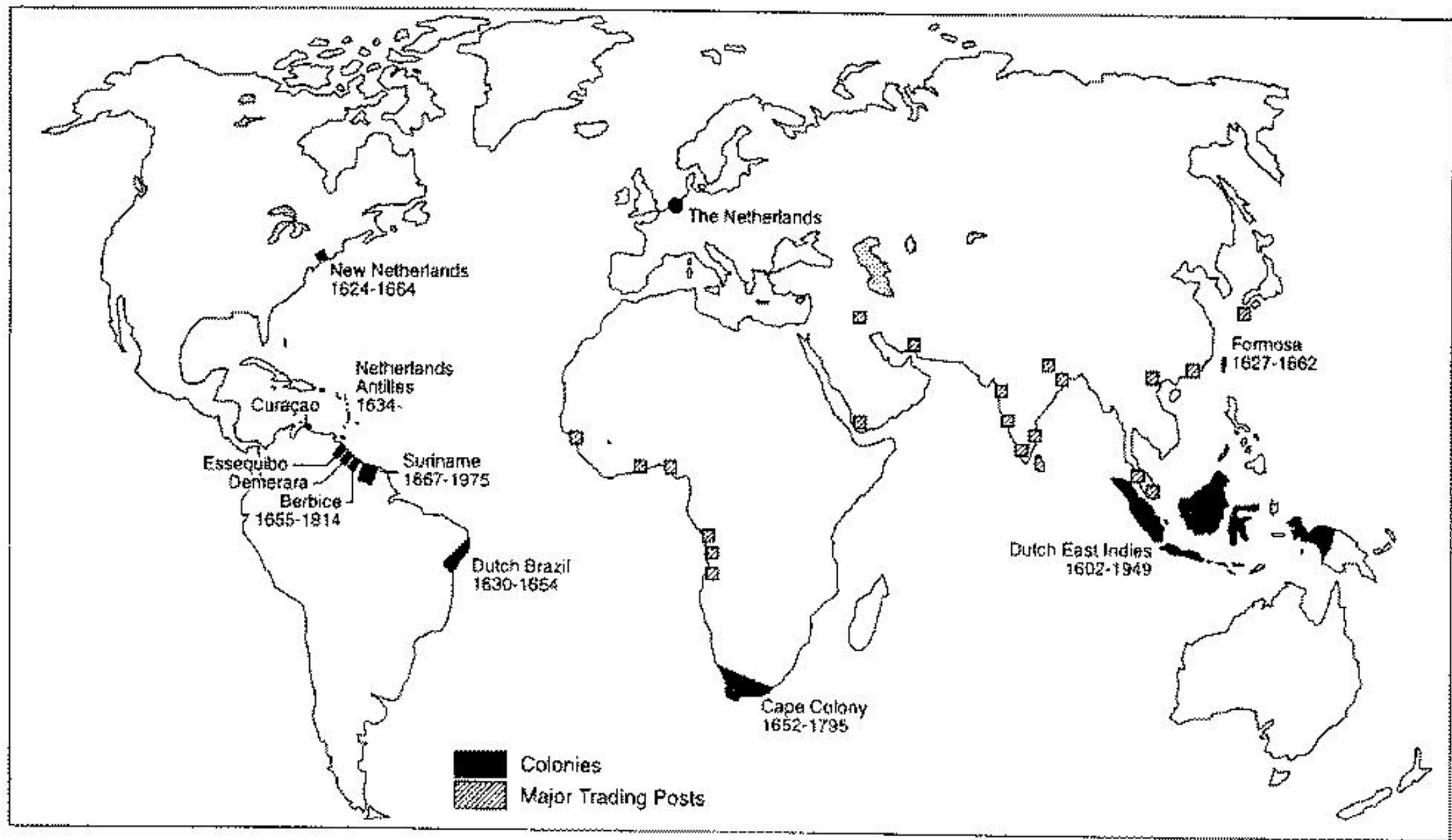

Vier pijlers kolonialisme (Remco Raben)

- Ruilhandel
- Roof (landroof, kaapvaart)
- Geweld (500 koloniale oorlogen Indonesië)
- Slavernij

Slavernij: systeem van terreur

Scenes of subjection. Saidya Hartman (1997)

Bij overzichtskaart 100 locaties |
Locatienr. | *locations nr.*

titel | *title*

paginanr. | *page number*

1	Calmershuis	18	52	Familie van Vloten	93
2	Guyotinstituut	19	53	Paul Christiaan Flu	94
3	Hotel De Doelen	20	54	Jacobus Capitein	95
4	Tabaksfabriek De Nijverheid	21	55	Nicolaas Simon van Winter	96
5	Martinikerk diaconie	22	56	De familie Charbon	98
6	Graf M.D. Teenstra	24	57	Bord Plantage Crappahoek	99
7	Veenborg Welgelegen	25	58	Eduard Boode en Catharina Bourda	100
8	Borg Verhildersum	26	59	All in the Family	101
9	Borg Nienoord	27	60	Opstand in Berbice (1763)	102
10	Cultuurhuis De Klinker	28	61	Anton de Kom	104
11	Princessehof	30	62	Elisabeth Samson	105
12	Andringastate	31	63	Cupido en Sideron	106
13	Koffiehuis Herlein	32	64	Cornelis van Sypesteyn	107
14	Weeshuis Doopsgezinden	33	65	Groen van Prinsterer	108
15	Pieter Stuyvesant	34	66	Quasi en Kwame	110
16	Snouck van Loosen Huis	36	67	Wange van Bali	111
17	Cornelis Valentijn, Westerkerk	37	68	Doop Maria-Zara Johanna Niabi	112
18	Jacob Mossel	38	69	Piet Hein	113
19	WIC Kamer en pakhuizen	39	70	Hugo de Groot	114
20	Het Giethuis	40	71	Economische hart, De Boompjes	116
21	WIC Kamer en pakhuis	42	72	Rotterdamse Vrouwenpetitie	117
22	Nanning van Foreest huis	43	73	VOC-magazijn	118
23	Jan Pietersz Coen	44	74	Wi Masanga	119
24	Replica schip De Halve Maen	45	75	Slavernijmonument Rotterdam	120
25	Jacobus Hondius	46	76	Kleine Ruwenberg	122
26	De Dam/Dam Square	48	77	Familie Wesselman	123
27	Prins Hendrikkade tot Black Archives	49	78	Wigbold Crommelin	124
28	De Gouden Bocht, Herengracht	50	79	Van Lanschot	125
29	Oude Kerk en Oudezijds Voorburgwal	51	80	Familie Bles	126
30	Zwarte gemeenschap 17 ^e eeuw	52	81	Abdijplein, Afrikanen in 1596	128
31	Worst voor bemanning WIC en VOC-schepen	54	82	Slavernijmonument Middelburg, MCC	129
32	Frans Hals Museum	55	83	Equipagemeestershuis VOC	130
33	Grote of St. Bavo Kerk	56	84	Dominee Smytegelt	131
34	Teylers Museum	57	85	Kapitein Credo	132
35	Paviljoen Welgelegen, Provinciehuis	58	86	Buitenplaatsen Der Boede, Moesbosch	134
36	George Beens	60	87	Fort Rammekens	135
37	Eduard van Akaboa	61	88	Gebroeders Lampsinshuis	136
38	Nicolaas Beets	62	89	Fontein voor Betje Wolff-Bekker	137
39	Quint Ondaatje	63	90	St. Jacobskerk	138
40	Joan Gideon Loten en Sitie	64	91	Wereldtentoonstelling 1883	140
41	Kasteel Lunenburg	66	92	Vrede van Utrecht 1713	141
42	Familie Swellengrebel	67	93	Nenijto 1928	142
43	Slot Zeist	68	94	Synode van Dordrecht 1618-1619	143
44	Kasteel Groeneveld	69	95	Vrede van Breda 1667	144
45	Buitenhuis Vollenhoven	70	96	Dominee Picardt	145
46	Kasteel Rosendaal	86	97	Huize Arnichem	146
47	Kasteel Cannenburgh	87	98	Paleis Het Loo	147
48	De Oldenhof	88	99	Huize Blankenberg	148
49	Koloniaal Werfdepot	89	100	Nationaal Slavernijmonument	149
50	De Olde Munte	90			
51	Johanna Temming	92			

Overzichtskaart met 100 locaties |

Overview map with 100 locations

Deze kaart toont de honderd plaatsen die in dit boek worden beschreven. In alle provincies zijn nog veel meer relevante locaties te ontdekken.

This map shows the hundred places described in this book. Many more relevant locations can be discovered in all the Dutch provinces.

Buitenplaatsen met koloniale en slavernijbanden |

Country houses with colonial and slavery links

27 = locatienummer in deze gids | *location number in this guide*

Overall in Nederland zijn landhuizen, buitenplaatsen en kastelen te vinden. Vroeger waren er duizenden, nu nog honderden. Ze zijn nu in gebruik als jeugdherberg, hotel-restaurant, zorginstelling, museum, bezoekerscentrum in een natuurgebied of als particuliere woning, maar altijd verwijzen ze naar de vroegere rijkdom van de families die ze lieten bouwen of later in hun bezit kregen. Een flink deel van de eigenaren van grote buitenhuizen had directe en indirecte belangen in de koloniale handel en het slavernijverleden. Op deze kaart laten we alleen de buitenhuizen zien die in deze gids genoemd worden; het werkelijke aantal is veel groter.

Country houses, country estates and castles can be found all over the Netherlands. There used to be thousands, now there are hundreds. They are used as a youth hostel, a hotel and restaurant, a care institution, a museum, a visitor center in a nature reserve or a private home, but they always allude to the past wealth of the families that had them built or acquired them. A significant proportion of the owners of large country houses had direct and indirect interests in colonial trade and slavery heritage. On this map we only show the country houses that are mentioned in this guide; the total number is much bigger.

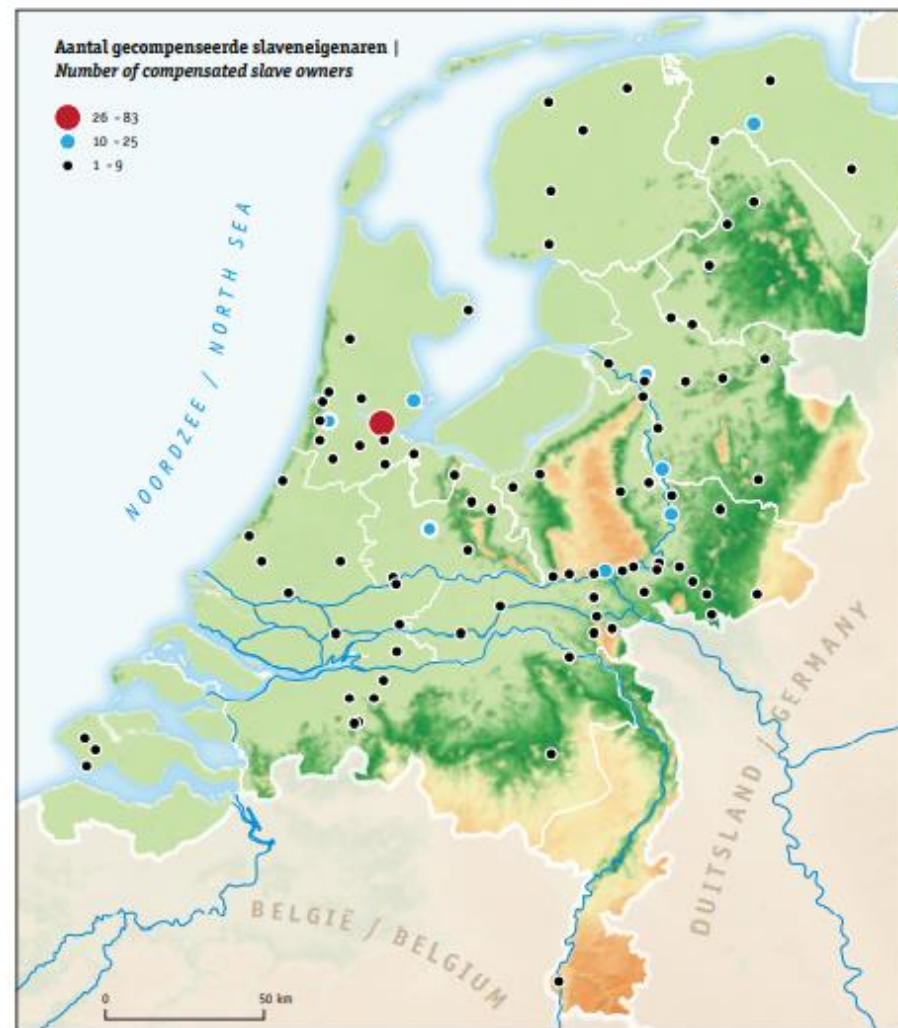
Nr Plaats | Locations (only in Dutch)

- 1 De familie Van Seeratt bezat ook het buiten Overwater in Hoogezand
- 7 De veenborg Welgelegen te Sappemeer
- 8 De borg Verhildersum in Leens
- 9 De borg Nienoord, nu het Nationaal Rijtuigmuseum
- 11 Paleis op de Dam, Amsterdam
- 13 Herengracht 502, burgemeesterswoning, Amsterdam
- 14 De familie Tromp bezat Trompenburg, Zuidereinde 43, 's Graveland
- 21 Kasteel Lunenburg was van de familie Van Lynden
- 22 De familie Swellengrebel had de buitenplaats Schoonoordt, nu de Kaapse Bossen
- 23 Slot Zeist
- 24 Kasteel Groeneveld, Baarn
- 25 Buitenhuys Vollenhoven, De Bilt
- 28 Paleis Noordeinde, Den Haag
- 29 Het buitenhuys Sypsteyn, Nieuw-Loosdrechtse dijk 150, Nieuw-Loosdrecht
- 30 Groen van Prinsterer bezat kasteel Oud-Wassenaer vanaf 1845. Park Oud Wassenaar 1, Wassenaar
- 31 Burgemeester Adriaen Hendricksz ten Haeff van Middelburg woonde in het Huis Arnestein
- 35 Kapitein Willem Credo uit Middelburg had een buitenhuys in Alphen aan de Rijn
- 38 Duin en Kruidberg was van Balthasar Coymans, Willem III, Daniel Jean Bernard en Sophia Trip. Santpoort-Noord
- 40 Welgelegen in Haarlem, werd gebouwd door bankier Henry Hope. Dreef 3, Haarlem
- 51 Kasteel Rosendaal, Gelderland
- 52 De Cannenburch, Vaassen
- 53 De Oldenhof, Rijnstraat 56, Driel bij Arnhem
- 55 De familie Brantsen had Huis Zypendaal. Zijpendaalseweg 44, Arnhem
- 56 Huize Rusthoff was de buitenplaats van opeenvolgende generaties Charbon

- 59 De families Kip en Staal bezaten Huize Berbice, Leidseweg 221, Voorschoten
- 67 Het Foreestenhuis is de voormalige woning van Nanning van Foreest
- 70 De familie had het buitenhuys Hof van Bredehoff in Oosthuizen
- 76 Landhuys Kleine Ruwenberg (op deze plek eerder het kasteeltje)
- 77 Kasteel van Helmond
- 78 Huis Assendelft in de Nieuwstraat te Breda
- 81 De Buitenplaatsen Der Boede en Moesbosch waren met elkaar verbonden
- 83 Cornelis Lampsins III (1600-1664) bezat buitenhuys Lammerenburg en de heerlijkheid Oost- en West-Souburg. Die gingen over op zijn kleinzoon Adriaan Steengracht
- 84 Betje Wolff bracht de zomers door op het buitenhuys Altdij Wel, bij West-Souburg
- 86 Grote Kerkstraat 9, nu Keramiekmuseum, Princessehof
- 87 Andringastate, Lemmer
- 95 Kasteel van Breda, Breda
- 97 Huize Arnichem, Doornweg 17, Zwolle
- 98 Paleis Het Loo
- 99 Huize Blankenberg, Cadier en Keer
- p.5 Binnenmolenstraat 1, Culemborg
- p.10 De Keukenhof was de tuin bij het gelijknamige kasteel. Dit was in bezit van onder meer Johan Steengracht van Oostcapelle, Carel van Lynden, Adriaen Maertenszn Block en Willem Roell
- p.55 Mauritshuis. Den Haag. stadspaleis gebouwd door Johan Maurits van Nassau

Woonplaatsen van gecompenseerde slaveneigenaren in Nederland in 1863

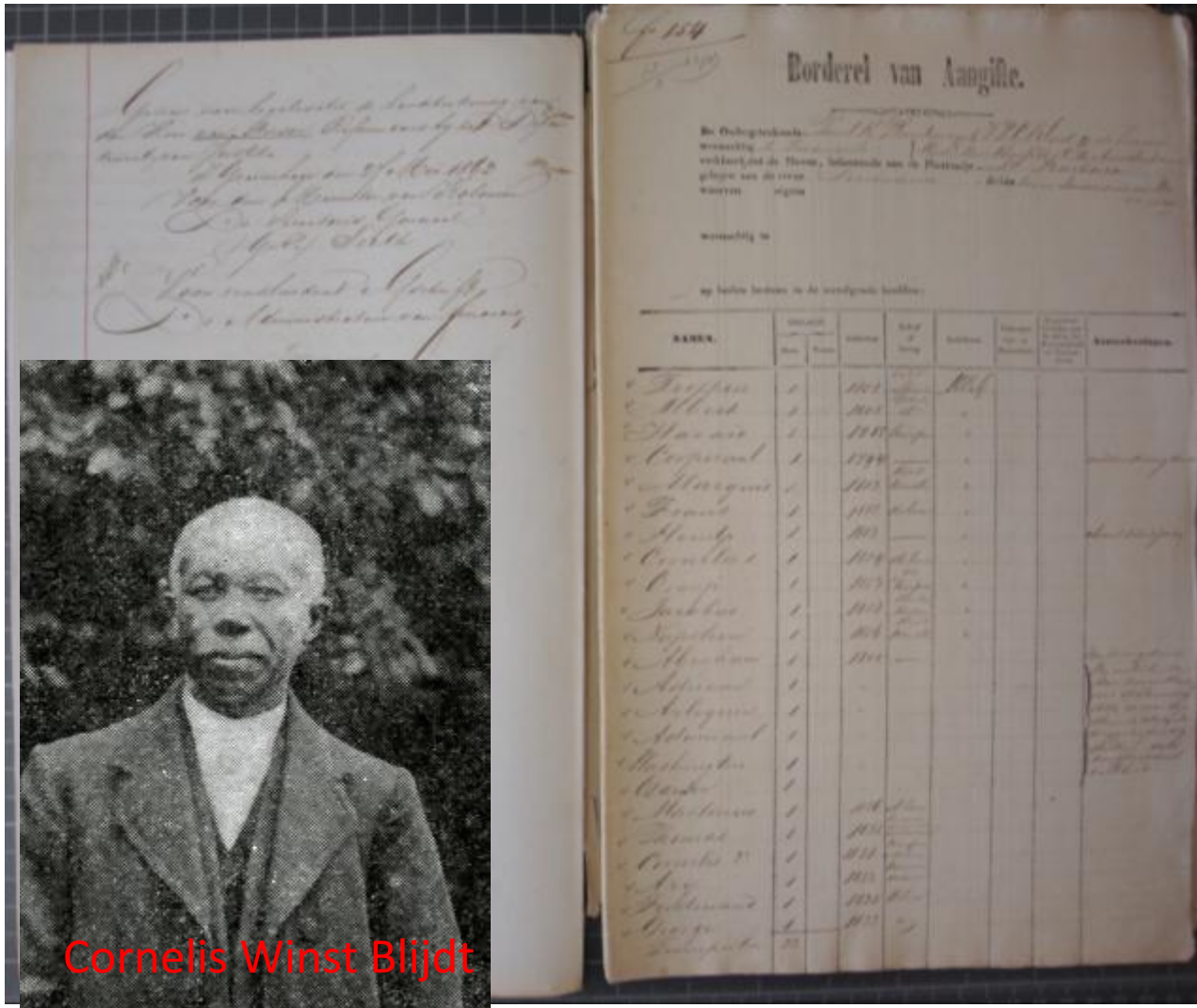
Residences of compensated slave owners in the Netherlands in 1863

Alle namen en woonplaatsen van eigenaren en slaven en de bedragen staan in de online database 'Suriname en Nederlandse Antillen: Vrijverklaarde slaven. Emancipatie 1863' van het Nationaal Archief in Den Haag, samengesteld door Okke ten Hove (Nederlandse Antillen) en Heinrich Helstone (Suriname). Zie http://www.gahetna.nl/collectie/index/nt00341/view/NT00341_eigenaren

All the names and places of slave owners and the enslaved, as well as the sums paid out, can be found in the online database 'Suriname en Nederlandse Antillen: Vrijverklaarde slaven. Emancipatie 1863' of the National Archives in The Hague, composed by Okke ten Hove (Nederlandse Antillen) and Heinrich Helstone (Suriname). See http://www.gahetna.nl/collectie/index/nt00341/view/NT00341_eigenaren

Haarlemse slavenhouders 1863

Suikerplantage St.
Barbara
Elize Henriëtte
Enschede, weduwe van
Jan Carel van Hasselt en
hun kinderen ontvangen
9-80 ste deel van
112,500 gulden.
Opbrengst van 396
personen (190 mannen
en 206 vrouwen, 375
vergoed)

Terug

Suriname en Nederlandse Antillen: Vrijverklaarde slaven (Emancipatie 1863)

Periode: 1863 1863

Bekijk de zoekhulp bij dit archief

Inwoners van Curaçao >

Suriname en de Nederlandse Antillen: Vrijverklaarde slaven (Emancipatie 1863) >

Suriname: Slavenregisters >

maastricht Zoeken

Zoekresultaten (8)

Filters

Aanbevelingen: Maak er een project met duurzame verbindingen

- Maak gemengde teams van erfgoedprofessionals, onderzoekers, veldwerkers, nazaten. Participatief – publiek brengt 't proces en product verder. Bijvoorbeeld in archeologische opgraving of interpretatie voorwerp.
- Werk op alle niveaus samen met Ketikoti Comités, organisaties van Surinamers, Antillianen, Indische Nederlanders. Via via.
- Multidisciplinair: wetenschap, kunst, dans, letteren, onderwijs
- Maak er een project van dat kan reizen langs gemeentes en waar scholen aan deel kunnen nemen over langere tijd. Bijvoorbeeld als onderdeel van de Karavaan. Tentoonstelling, dansvoorstelling, film, verhalenvertellers, brochure.
- Zorg voor betaling van alle medewerkers, inclusief vrijwilligers. Zó vaak moeten nazaten alles voor niets doen. Extra pijnlijk gezien de geschiedenis.

Onderzoeksperspectief

Mapping Slavery's historische benadering van slavernij en slavenhandel:

1. Een complexe geschiedenis van vier eeuwen, relevant voor het heden
2. Een transnationale en transcontinentale geschiedenis
3. Micro en macro: onbekende kleine locaties en personen naast zeer bekende, in grotere verbanden en context
4. Nieuwe blik op slavernij/tot slaaf maken, als slaven verhandelen en op emancipatie
5. Nieuwe blik op de betrokkenheid bij de slavenhandel en slavernij, direct en indirect
6. Nieuwe interpretaties van geschiedenissen op relevante locaties, bv kerken, begraafplaatsen, musea, monumenten, landhuizen
7. Biografische en erfgoedbenadering van Afrikanen en Aziaten in Europa
8. Westindische en Oostindische geschiedenissen en materiële resten
9. **Uitnodigende benadering: bewoners, musea, archieven, onderzoekers, bezoekers, leerlingen en verzamelaars kunnen mee doen**

Gidsen Slavernijverleden | Slavery Heritage Guides

- Brede opzet
- Wetenschappelijk onderzoek vertaald in toegankelijke teksten en getoond op herkenbare locaties
- Tweektalig, met veel illustraties
- WIC & VOC, Caribische en Indonesische gebieden
- Voor- en tegenstanders, complexiteit erkennen
- Bredere context, relevantie voor vandaag de dag
- Aandacht voor archeologie: glaswerk, kralen, graven, scheepswerven, maritieme zaken

ONGOING INITIATIVES in Nederland en internationaal

NEW RESEARCH & BOOKS

Sporen van slavernij

AMSTERDAM 2014/ 2020 iov stad

FRIESLAND 2021

ROTTERDAM 2020 iov stad

HAARLEM 2021/22

GELDERLAND 2020 ev

DELFT

UTRECHT 2012/2021

DEN HAAG opdracht

Overijssel

Brabant

...

INDONESIË

ZUID-AFRIKA

